

להערכת תנובות העדרים בתש"ך

בסיכום ביקורת תנובת החלב והשומן לשנת תש"ך עמד א. שמאראגד (חברת 43 "משק הבקר והחלב") על ההבדלים ברמת התנובה בין האיזורים וציין שהדבר ראוי לחקירה נוספת. ממבחני הפרים וסיכומי תנובות המבכירות השנתיים למדנו על ההבדלים הקיימים ברמת התנובה מחמת מספר חליבות שונה ביממה ומח

מת אופי היישוב — מושב או קיבוץ. חילקנו איפוא את 166 העדרים שנכללו בסיכום תש"ך לפי אופי היישוב ומספר החליבות. המושבים השיתופיים צורפו לקיבוצים. הואיל ובמושבים רבים נחלבו הפרות פעמיים וגם 3 פעמים לא יכולנו למיין את המושבים לפי מספר החליבות.

טבלה 1. התנובה בתש"ך ביישובים לסוגיהם השונים

היישובים לסוגיהם	מס' החליבות	מס' העדרים	מס' פרות	חלב, ק"ג	שומן %	שומן, ק"ג
קיבוצים	3 ×	138	11865	5869	3.37	198
קיבוצים	2 ×	11	618	5064	3.44	174
מושבים	2 + 3	9	3277	5077	3.49	177
בתי-ספר	3 ×	8	282	5258	3.72	196

בקיבוצים היתה התנובה משתי חליבות פחות תה ב-305 ק"ג חלב לעומת התנובה שהושגה מ-3 חליבות, כלומר — ב-16% פחות. ההפחתה בכמות השומן היא 24 ק"ג, כ-12% בקירוב, כי אחוז השומן ב-2 חליבות היה גבוה יותר במקצת. תנובת החלב הממוצעת במושבים משתווה עם זו של הקיבוצים שחלבו 2 חליבות ועולה עליה באחוז השומן. מעניין לציין את אחוז השומן הגבוה בעדרי החלב שבבתי הספר החקלאיים. העדרים הקיבוציים שנחלבו 3 × ביממה מויינו לפי 6 אזורים, בהתאם לחלוקה שנקט א. שמאראגד.

האזורים חוף-הים האיזור-התיכוני המזרחי עמק-יזרעאל עמק-הירדן ובית-שאן הגלילים תחומי-האזורים רצועה ברוחב 10 ק"מ, מק"בילה לחוף הים — מארז בדרום ועד כברי בצפון. קו אשקלון — קרית-גת בדרום, איזור החוף במערב, ועמק יזרעאל בצפון. רק העדרים שב-עמק יזרעאל. רק עדרים שבעמקים הללו. איזור החוף במערב, דרומו של עמק יזרעאל ומזרחו של עמק הירדן.

טבלה 2. תנובות העדרים לאזורי הארץ השונים

האיזור	מספר העדרים	מספר פרות	חלב ק"ג	שומן %	שומן ק"ג	ביחס לממוצע הארצי	
						חלב ק"ג	שומן ק"ג
הדרום והנגב	23	1638	6123	3.28	201	+254	+3
עמק יזרעאל	18	2191	6033	3.40	205	+164	+7
חוף הים	33	3067	5846	3.42	200	-23	+2
עמק-הירדן ובית-שאן	19	1817	5760	3.37	194	-209	-4
הגלילים	16	1108	5708	3.40	194	-161	-4
האזור התיכוני המזרחי	29	2044	5706	3.35	191	-163	-7

התנובה הנמוכה ביותר היא בגלילים ובאיזור התיכוני: בהרי אפרים והשומרון, ובהרי יהודה. נראה שאין לחפש את הסיבה בגורמים אקלימיים, אלא בתנאים משקיים שונים ומעמדו של ענף הרפת באזורים אלה. בדירוג האזורים לפי עדרים מצטיינים בכל איזור – שוב הדרום ועמק יזרעאל עומדים בראש. בעמקים החמים רמת-העדר המצטיין נמוכה מזו שביתר האזורים.

בדרום ובנגב תנובות החלב הן הגבוהות ביותר. כנראה, בהשפעת הפרות מארה"ב, כפי שכבר ציין א. שמאראגד. הפרות בעמק יזרעאל, שהן רובן ככולן צאצאי הכלאת הדחיקה, נופלות אך במקצת בתנובתן מהפרות שבדרום ובנגב ועולות עליהן באחוז השומן ובכמות. תנובות הפרות בעדרי חוף-הים הן סביב הממוצע הארצי. הפרות שבעמקים החמים הניבו קצת פחות מהממוצע הארצי.

טבלה 3. העדר המצטיין בכל איזור

האיזור	המשק	חלב ק"ג	שומן %	שומן ק"ג
הדרום והנגב	מגן	7052	3.17	224
עמק יזרעאל	בית-אלפא	6807	3.43	223
האזור התיכוני-מזרחי	בית גוברין	6712	3.29	221
הגלילים	עמיעד	6548	3.30	216
חוף הים	זיקים	6526	3.20	209
עמקי-ירדן ובית-שאן	אפיקים	6336	3.24	205

מספר המושבים, בתי הספר החקלאיים וה- קיבוצים, שחלבו את פרותיהם פעמיים ביממה היה קטן מכדי אפשרות לערוך ניתוח כלשהו

טבלה 4. העדרים המצטיינים לפי היישובים לסוגיהם

היישובים לסוגיהם	המשק	מס' פרות	חלב, ק"ג	שומן, %	שומן, ק"ג
קיבוץ, 3 חליבות	מגן	54	7052	3.17	224
קיבוץ, 2 חליבות	עמיעד	60	6548	3.30	216
בי"ס חקלאי	נהלל	45	5771	3.56	205
מושב	נהלל	377	5763	3.51	202

ר. בר-ענן

המתלקה לבקר

חליבה נאותה מחייבת עבודה מתואמת

תיאום מלא בין האדם, הפרה המכונה הוא הכרחי למען ביצוע חליבה תקינה; זוהי דעתם של המומחים מהאוניברסיטה משיגאן (ארה"ב). פרת-החלב היא בעל-חיים ש"התמקצע" במידה רבה, שהרגליו והפכים לטבע שני, ועל המטפל בה להכיר יפה את התביב השנאי עליה. אין זה קשה כל עיקר ללמוד את הפעלת מכונת-חליבה כיאות, אולם הבעיה העיקרית היא – להנהיג משטר עבודה לכל פרטיו שמבטיח ביצוע תקין של החליבה.

בוקרים רבים מנסים תכופות לטפל במספר גדול מדי של מכונות, כשאין בכוחם להשתלט עליהן. עקב זה אין הפרה נהנית מהטיפול האינדיבידואלי שהיא זקוקה לו, כדי שתוכל למלא תפקידה כראוי. יעוצה העצה מפי בעלי-הניסיון: אל תחלוב יותר מ-10 פרות בשעה במכונה אחת, ואם יש בכוחך לטפל בשתי מכונות, תסתפק בחליבת 20 פרות בשעה ואל תתפתה לרדיפה אחר שיאים בהספקי-עבודה.